

JÄMSTÄLLDHET

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV ACT SVENSKA KYRKAN, AFRIKAGRUPPERNA, DIAKONIA, KVINNA TILL KVINNA, PLAN INTERNATIONAL SVERIGE, PRO GLOBAL, RFSU – RIKSFÖRBUNDET FÖR SEXUELL UPPLYSNING OCH WATERAID.

UTVECKLINGEN FÖR JÄMSTÄLLDHET går bakåt globalt. De senaste åren har samverkande effekter av pandemin, krig och konflikter, miljö- och klimatkriser, skuldkriser, och globala energi- och livsmedelskriser lett till ökade nivåer av fattigdom, som drabbar kvinnor i högre utsträckning än män.²⁷ Antalet kvinnor och flickor som lever i konflikttrubbade områden har ökat med 50 procent de senaste fem åren.²⁸ Parallellt med att demokratin nedmonteras globalt²⁹ sker en försämring av kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor, inte minst genom ett växande och organiserat motstånd mot jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Det behövs ett ökat stöd till organisationer som arbetar för kvinnors och flickors rättigheter och feministiska rörelser. De spelar en viktig roll i att utmana djupt rotade skadliga normer och stereotyper kring sexualitet och kön, och att stärka rättigheter för hbtqi-personer, kvinnor och flickor samt motverka sexuellt och genusbaserat våld på lokal, regional och global nivå.

Jämställdhetsarbetet behöver utgå ifrån en intersektionell analys och ett livscykelperspektiv, i enlighet med åtagandet i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför. Kvinnor och flickor utgör inte en homogen grupp med samma behov. En intersektionell analys innebär att synliggöra och förstå hur flera olika identiteter, maktstrukturer och diskrimineringsgrunder samspekar. Dessa kategorier inkluderar ålder, klass, etnicitet, funktionsvariation, religion, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, minoritetsstatus etcetera. I texten nedan används formuleringen ”alla kvinnor och flickor” för att inkludera alla dessa faktorer.

Mål 5 i Agenda 2030 om att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt är centralt för det globala jämställdhetsarbetet, men det är nödvändigt att övriga mål integrerar ett jämställdhetsperspektiv. I mål 5 finns viktiga delmål om att utrota diskriminering, våld och utnyttjande av flickor och kvinnor, säkerställa deltagande i beslutsfattande, samt säkra allmän tillgång till SRHR.

ETT INTEGRERAT JÄMSTÄLLDHETS-PERSPEKTIV

BAKGRUND

Idag utmanas jämställdhetsarbete och hbtqi-rättigheter globalt av välfinansierade allianser av värdekonserverna, religiösa, ultra-nationalistiska och populistiska krafter. Dessa allianser drivs och/eller finansieras ofta av organisationer baserade i USA, Europa eller Ryssland och de har bidragit till att kraftigt begränsa möjligheterna till framsteg när det gäller flera aspekter av jämställdhet, i synnerhet i många afrikanska länder. De driver en familjekonservativ agenda som ifrågasätter bland annat aborträtten, hbtqi-personers rättigheter och civilsamhällets rätt att verka. Gemensamt attackerar de grunderna för mänskliga rättigheter utifrån flera perspektiv, ofta under det gemensamma konceptet ”gender ideology”. De är transnationella rörelser som organiserar sig såväl på Förenta nationerna (FN)- som Europeiska unionen (EU)-nivå.³⁰

För att Sverige ska fortsätta vara en viktig och tydlig motpol till de som vill inskränka demokrati, hbtqi-personers och kvinnors och flickors frihet och rättigheter, och för att jämställdhet ska förverkligas, behöver jämställdhet vara en del av alla områden av utrikespolitiken, det vill säga utvecklings-, säkerhets- och handelspolitik. Därtill bör jämställdhet synliggöras och integreras i andra områden med internationell prägel, som miljö, klimat och migration. Jämställdhetsfrämjande insatser måste vägledas av analyser och evidensbaserad information där maktstrukturer synliggörs. Utan ett genomgående jämställdhetsperspektiv är det inte möjligt att uppnå de Globala målen.

SVERIGES POLITIK

Sverige har länge varit en tydlig och stödjande global röst för jämställdhet, alla kvinnors och flickors rättigheter och politiska och ekonomiska egenmakt, oberoende av regering. Betydelsen av Sveriges ledarskap i EU och globalt speglas bland annat i ett stadigt ökande antal länder som

anammade en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik.³¹ Men direkt efter tillträdet bekräftade utrikesminister Tobias Billström att regeringen beslutat att avskaffa den feministiska utrikespolitiken.³² Jämställdhet ska dock fortsatt vara ”ett kärnvärde” i svensk utrikespolitik, något som upprepades i utrikesdeklarationen 2024. Deklarationen nämner att det globala motståndet mot jämställdhet ökar, med hänvisning till Afghanistan och Iran, men säger inget specifikt om den globala anti-genusrörelsen. Den uttrycker också en intention att stärka kvinnors och flickors frihet, rättigheter och egenmakt och att motverka begränsande sedvänjor och normer. Det saknas dock en uttalad ambition att visa ledarskap i dessa centrala frågor.³³

Regeringen åberopar inte någon tydlig politik som ska hålla ihop utrikesdepartementets tre ansvarsområden – bistånd, handel och säkerhet – för att säkerställa att kärnvärdet jämställdhet ska integreras. Regeringens reformagenda för biståndet nämner att ”jämställdhet ska beaktas i alla relevanta insatser”³⁴ (vår kursivering), vilket antyder att jämställdhet inte alltid är relevant. I den nya utrikeshandelsstrategin står det att jämställdhet ska genomsyra den. Få detaljer konkretiseras dock. Säkerhetspolitiken är inte jämställdhetsintegrerad (läs mer i kapitlet Fred och säkerhet).³⁵

Enbart en av nio myndigheter som ligger under utrikesdepartementet har något uppdrag om jämställdhetsintegrering i sitt regleringsbrev från 2023. Varken Sida, Folke Bernadotteakademien (FBA) eller Swedfund, som är de tre myndigheter som jobbar med internationell utveckling, hade jämställdhet i sina uppdrag och återrapporteringskrav.³⁶ Det är anmärkningsvärt eftersom bland annat Sidas instruktion, som är en bindande förordning, specificerar att dess uppdrag ”ska utgå från ett integrerat jämställdhetsperspektiv som inkluderar en analys av kvinnors och flickors respektive mäns och pojkars situation”.³⁷ Sidas handlingsplan för jämställdhet som styr bilateralt bistånd gick ut 2023 och har inte förlängts och det saknas tjänster med jämställdhetsfokus på till exempel den avdelning som rör Europa och Latinamerika och den som rör Partnerskap och innovation.³⁸

I det gemensamma programmet för Sverige, Frankrike och Tjeckiens EU-ordförandeskap var jämställdhet en inskriven prioritering, inklusive kvinnors ekonomiska egenmakt och kampen mot könsstereotyper. Arbete skulle ske inom EU och internationellt, bland annat genom att till fullo implementera EU:s handlingsplan för jämställdhet (GAP III).³⁹ Trots detta handlade ingen av Sveriges prioriteringar för det egna ordförandeskapet våren 2023 om jämställdhet.⁴⁰

Vi välkomnar att regeringen anser att jämställdhet även fortsatt är en kärnfråga liksom dess uttalade ambition att värna om kvinnors, flickors och

hbtqi-personers rättigheter. Dock stöds inte denna ambition av tydliga analyser och konkret jämställdhetsintegrering i strategier och regleringsbrev, ej heller i UD:s samtliga ansvarsområden. Vidare motsägs regeringens ambition av bristande finansiella åtaganden på flera områden som är strategiska för jämställdhetsarbetet.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ presentera en handlingsplan för jämställdhetsarbetet för samtliga av utrikesdepartementets ansvarsområden; säkerhet, handel och utveckling. Handlingsplanen bör redogöra för resurs- och effektmål, uppföljning och rapportering för att säkerställa effektivitet och transparens.
- ➔ ge alla myndigheter under utrikesdepartementet i uppdrag, i regleringsbrev, att jämställdhet ska vara integrerat. Detta bör också gälla samtliga ambassaduppdrag.
- ➔ försvara EU:s grundläggande värden i globala sammanhang genom att verka för att jämställdhet genomsyrar utrikes- och utvecklingspolitiken.

FINANSIERING AV DET GLOBALA JÄMSTÄLLDHETSARBETET

BAKGRUND

Att prioritera och resurssätta stödet till jämställdhetsinsatser på bred front har aldrig varit viktigare. Detta inkluderar stöd till organisationer som jobbar med kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer, progressiva religiösa aktörer och feministiska rörelser, multilaterala organ (till exempel UN Women och FN:s befolkningsfond (UNFPA)) till arbetet med SRHR, och till arbetet med Kvinnor, fred och säkerhetsagendan.

Forskning visar att stödet till feministiska rörelser och organisationer är den enskilt viktigaste faktorn för att jämställdhet främjas i ett land.⁴¹ Trots det lider de av kronisk underfinansiering.⁴² Endast en procent av allt bilateralt jämställdhetsbistånd går till dessa aktörer.⁴³ I Sverige stödjer cirka tre procent av Sidas flöden detta ändamål⁴⁴, och på EU-nivå är motsvarande siffra 0,5 procent⁴⁵. Under *Generation Equality Forum* (2021) beslutade det internationella samfundet att dubbla finansieringen till kvinnorrättsorganisationer och feministiska rörelser före 2026.⁴⁶

SVERIGES POLITIK

Trots uttalanden och formuleringar om ökade ambitioner vad gäller stöd till globalt jämställdhetsarbete, avspeglas inte detta i budget och genomförande. Sidas årsredovisning för 2023 visar att andelen bistånd som har jämställdhet som huvudmål eller delmål har minskat från 82 (2021) till 74 (2023) procent. Det betyder att nära en fjärdedel av Sidas bistånd inte har ett jämställdhetsperspektiv och att Sida kommit längre ifrån att nå målet i EU:s handlingsplan för jämställdhet (GAP III). Jämställdhet som område stod för ungefär sju procent av det totala biståndet som Sida betalade ut 2023, likt föregående år. Det återstår att se om den siffran kommer att förändras när regeringens nya inriktning för biståndet är helt klart.⁴⁷

Anslaget till FN-systemets viktigaste organ för jämställdhetsfrågor, UN Women, mer än halverades under 2022–2024, och stödet till UNFPA, som arbetar med SRHR, sänktes under samma period med cirka 25 procent.⁴⁸ FN:s fond för fredsbyggande (UN Peacebuilding Fund) har varit en av FN-systemets bäst presterande fonder vad gäller stöd till jämställdhet.⁴⁹ Till den har regeringen sänkt stödet med 70 procent jämfört med 2022 års nivå.⁵⁰

Medel till kvinnorrättsorganisationer och civilsamhällesorganisationers arbete med Kvinnor, fred och säkerhetsagendan har försvunnit i och med avvecklingen av stödet till civilsamhällets fredsarbete genom FBA.⁵¹ Medel för genomförande av Kvinnor, fred och säkerhetsagendan har allokerats från Strategi för Hållbar Fred, vars budget halverats 2022–2024⁵² (läs mer i kapitlet Fred och säkerhet).

Enligt Sidas budgetprognos 2025–2027 riskerar de globala strategierna att minska rejält i budget då anslagspost 34 föreslås att minska med 45 procent till 2027.⁵³ Här ingår bland annat den globala jämställdhetsstrategin, och strategier kopplat till SRHR, WASH och utbildning. Den planerade separata globala strategin för arbetet med SRHR har slopats (läs mer i avsnittet Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter).

Dessa nedskärningar innebär inte bara att jämställdhet som område nedprioriterats. Det fördjupar även den kroniska underfinansieringen av kvinnorrättsorganisationer, hbtqi-organisationer eller feministiska rörelser vars organisationer finansieras genom FN-organ såväl som den globala jämställdhetsstrategin. I reformagendan för biståndet finns heller inte någon referens till vikten av att stötta kvinnorrättsorganisationer, hbtqi-organisationer eller feministiska rörelser⁵⁴, trots att Sida så sent som 2023 åtog sig att öka stödet till dessa aktörer⁵⁵.

Den inriktning på privata investeringar och handel som reformagendan för biståndet har riskerar också att minska finansieringen till jämställdhet. En studie från Expertgruppen för Biståndsanalys (2020) fann att 55 procent av

den svenska garantiportföljen som rapporterades inom ramen för offentligt bistånd bidrog till jämställdhet. Detta kan jämföras med bilateralt svenskt bistånd där motsvarande siffra då låg på 85 procent.⁵⁶ Det finns också rapporter om att finansierings- och samarbetsformen offentlig-privat samverkan, som lyfts fram i reformagendan för biståndet, riskerar att leda till ökad ojämlikhet och ojämställdhet.⁵⁷ Andra studier lyfter fram att det inte finns ett linjärt samband mellan mer handel och att kvinnors ekonomiska rättigheter ökar. I länder där hög ojämställdhet råder, förstärks ojämställdheten av handel om det inte specifikt adresseras på policynivå.⁵⁸

För 2024 ökade regeringen stödet till multilaterala utvecklingsbanker, fonder och avskrivningar med 18 procent, eller 853 miljoner kronor. Den största delen av ökningen går till Världsbanken, som senast 2023 hamnade i botten i en internationell jämställdhetsrankning.⁵⁹ Internationella finansiella institutioner har sedan länge kritiserats för hur villkoren för deras lån oproportionerligt drabbar kvinnor i fattiga länder, när kvinnor blir ”stötdämpare” för den påtvingade åtstramningspolitiken med nedskärningar i offentlig sektor och sociala trygghetsprogram.⁶⁰ Både Världsbanken och IMF har dock på senare år förbättrat sitt jämställdhetsarbete på policynivå⁶¹, och viktiga givare som Sverige bör prioritera att dessa strategier faktiskt omsätts i praktiken.

Det går inte att utläsa att finansieringen av det globala jämställdhetsarbetet har ökat sedan regeringen tillträdde 2022. Tvärtom har anslagen

till jämställdhet hittills minskat på ett antal fronter. Ambitionerna om att bedriva ett strategiskt jämställdhetsarbete återspeglas inte i riktade allokeringar till aktörer som arbetar för att främja jämställdhet och kvinnors, flickors och hbtqi-personers mänskliga rättigheter. Det finns också risker för ytterligare minskat jämställdhetsfokus i och med satsningarna på privata sektorn och handel.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ motverka underfinansieringen av kvinno-rättsorganisationer genom tydliga löften och ökade anslag till organisationer som arbetar för kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer, och feministiska rörelser.
- ➔ säkerställa att jämställdhetsarbetet resurs-sätts över alla politikområden, och att an-slagen ökar i det bilaterala biståndet, till multilaterala organisationer och till civilsam-hällesorganisationer.
- ➔ värna Sveriges globala ledarskap för jäm-ställdhetsfrågor i viktiga finansierings-forum, inklusive att prioritera Världsbanks-jämställdhetsarbete i Sveriges kommande strategi för samarbete med Världsbanks-gruppen. Satsningarna på privata sektorn och utvecklingsbanker behöver kompletteras med tydlig politik för att stärka dessa aktörers jäm-ställdhetsarbete.

SEXUELL OCH RE-PRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER

BAKGRUND

SRHR är en grundförutsättning för att tillgodo-göra sig en rad andra rättigheter. Först när en har frihet att bestämma över sin egen kropp kan en delta i beslut som rör ens eget liv och bidra till samhällsutvecklingen. Genom att investera i inkluderande SRHR-insatser, inklusive tillgång till preventivmedel, säker abort, allsidig sexual-undervisning och mödrahälsovård, får männi-skor möjlighet att leva ett hälsosammare och mer jämställt liv. Tillgång till rent vatten, sanitet och hygien (WASH) är avgörande för att kunna leverera sexuell och reproduktiv hälsovård säkert och med god kvalitet.⁶²

Arbetet *mot* SRHR och hbtqi-personer står ofta högst upp på agendan hos de krafter runt om i världen som systematiskt motarbetar jämställd-het. Finansieringen flödar från vissa religiösa och högerkonservativa aktörer i USA och Europa till anti-SRHR-kampanjer i Afrika.⁶³ Samtidigt uppstår också nya möjligheter för SRHR. Digital utveckling har det senaste decenniet drastiskt förbättrat till-gången till hälsoservice och information kopplat till SRHR, till exempel genom telemedicinsk tillgång till preventivmedel och medicinsk abort.

SVERIGES POLITIK

SRHR har under en lång tid och oavsett politisk färg på regeringen varit en prioriterad fråga i svensk utrikes- och biståndspolitik. Under 2014 till 2022 var SRHR ett av sex prioriterade områden i hand-lingsplanen för den feministiska utrikespolitiken.⁶⁴ Även den nya regeringen har SRHR som ett centralt område på sin utrikes- och biståndsagenda och av de sju tematiska prioriteringarna i reformagendan för biståndet innehåller tre skrivningar eller delmål kring SRHR.⁶⁵ Bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell har återkommande klargjort att Sverige avser att prioritera SRHR, både genom biståndet och genom att vara en stark internationell röst. SRHR nämndes i utrikesdeklarationen både 2023⁶⁶ och 2024, men med en klart mer central ställning i dekla-rationen 2024: "Sverige ska särskilt arbeta för allas åtnjutande av rättigheter som är politiskt känsliga i andra länder, såsom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter."⁶⁷ Nytt 2024 är också att regeringen lyfter fram skadliga sedvänjor och normer: "Vi stärker också kvinnors och flickors frihet, rättigheter och egenmakt och motverkar begränsande sedvänjor och normer".⁶⁸

Av den ursprungliga ambitionen att ta fram en global SRHR-strategi, finns nu en ansats till en bredare strategi som inkluderar flera områden som delar på samma budget.⁶⁹ Regleringsbrevet 2024 innehöll inget nytt uppdrag till Sida kopplat till SRHR.⁷⁰

I strategin för mänskliga rättigheter och demokrati lyfts utsatta människorättsförsvarare, bland andra personer "som försvarar rättigheter för kvinnor, hbtqi-personer"⁷¹ och starka skrivningar finns kring sexuell och könsrelaterat våld. Inget specifikt nämns kring SRHR-försvarare - det gjorde inte heller den tidigare strategin.⁷²

Till de tydligaste globala ställningstagandena för SRHR ingår Sveriges linjetal på FN:s Kvinno-kommissionens (CSW) årsmöten 2023 och 2024. Jämställdhetsminister Paulina Brandbergs tal innehöll båda åren flera skrivningar om SRHR, inklusive vikten av säkra och lagliga aborter, pre-ventivmedel och allsidig sexualundervisning.⁷³ Talen innehöll också flera referenser till vikten av att bekämpa könsrelaterat våld, och pojkar och unga mäns ansvar för att bekämpa det. Sverige - i egenskap av EU-ordförandeland - framförde också EU:s linjetal under CSW 2023, vilket inne-höll referenser till SRHR och Pekingplattformens handlingsprogram, inklusive referens till vikten av allsidig sexualundervisning och positiva och nega-tiva kopplingar mellan SRHR och digitalisering.⁷⁴

Under det svenska EU-ordförandeskapet fatta-de EU:s ministerråd - efter år av förhandling-ar - beslut om EU:s anslutning till Istanbul-konventionen och ordförandeslutsatser togs om hbtqi-personers rätt till säkerhet i EU.⁷⁵ Det svenska ordförandeskapet tog även fram ett utkast till rådslutsatser för antagandet av EU:s globala hälsostategi, med mycket starka SRHR-skrivningar. Rådslutsatserna blockerades dock av Ungern och Polen. Samma utkast till slutsatser antogs emellertid senare av EU-rådet 2024 under det belgiska ordförandeskapet.⁷⁶ En officiell konferens hölls dessutom under det svenska ordförandeskapet på temat könsbaserat våld, men inga specifika publika arrangemang hölls på temat SRHR.

Det starka politiska fokuset på SRHR åter-speglas inte i finansiella öknings i biståndet. Under den förra regeringen, som en konsekvens av att betydande delar av svenskt bistånd om-dirigerades till initiativ i Ukraina och till kost-nader för mottagande av flyktingar i Sverige, minskade Sveriges SRHR-stöd 2022 för första gången på tio år. Den nuvarande regeringen har fortsatt dragit ner på SRHR-relaterat bistånd. I regleringsbrevet till Sida (2023) skars budgeten till UNFPA⁷⁷, UN Women och FN:s gemensam-ma program mot hiv och aids (UNAIDS) ner med 25 procent per organ. Stödet till UN Wom-en och UNAIDS fortsatte under 2024 att mins-ka. Anslaget till Globala fonden - där en an-

senlig del av budgeten går till hivprevention och flickors SRHR - ligger kvar på samma nivå som 2023, motsvarande ett årsbelopp som inte lever upp till den finansiella utfästelse Sverige gjort till fonden 2023–2025.⁷⁸

Inom ramen för den existerande regionala strate-gin och dess budget gjordes under 2023 även en satsning på SRHR i Afrika på närmare en halv miljon kronor.

SRHR fortsätter att vara en uttalad prioritering i svensk utrikes- och biståndspolitik, såsom uttryckt i re-geringens mest centrala policyramverk

för området: reformagendan för biståndet och de utrikespolitiska deklarationerna (2023 och 2024). Men regeringen har inte låtit de politiska prioriter-ingarna kring SRHR i biståndet återspeglas i finan-siella medel. Tendenser till minskning av medel till SRHR är särskilt olyckligt då en rad aktörer som aktivt och strategiskt verkar mot SRHR pumpar in pengar och anti-SRHR-propaganda i låg och medelinkomstländer.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ öka andelen svenskt bistånd till SRHR, inklu-sive kompensera för den SRHR-finansiering som försvinner när bilaterala strategier fasas ut eller deras budget minskar.
- ➔ göra en särskild satsning på lokala organisa-tioner och rörelser som arbetar inkluderande för SRHR för alla och med att röja undan hinder som utestänger vissa grupper från SRHR-insatser (bland andra barn, unga och gamla, hbtqi-personer, etniska eller religiösa minoriteter med flera).
- ➔ systematiskt integrera SRHR, inklusive WASH, även i humanitära insatser, samt verka för bättre samverkan mellan det humanitära- och utvecklingssamarbetet kring SRHR-frågor.

→ vara en ledande röst internationellt och i EU för de mest omstridda jämställdhetsfrågorna, inklusive abort, sexualundervisning och hbtqi-rättigheter och i det arbetet intensifiera dialogen med stater och aktörer i låg- och medelinkomstländer som tillhör gruppen *the movable middle* i SRHR-frågor, inklusive progressiva religiösa aktörer.

EKONOMISK EGENMAKT

BAKGRUND

Ekonomisk egenmakt, rättigheter och försörjningsmöjligheter för alla kvinnor och flickor och hbtqi-personer är centralt för jämställdhet och för att bekämpa fattigdom, diskriminering och social exkludering. Ojämställdhet på arbetsmarknaden beror på könsdiskriminerande strukturer och normer kring kvinnors och flickors familjeroll och kontroll av deras sexualitet. Kvinnor upplever ofta flerfaldig diskriminering som hindrar tillgång till ekonomisk egenmakt över hela livsrytmen. Enskilda kvinnor och flickor upplever utsatthet olika beroende på deras individuella livssituationer. Därför krävs en intersektionell analys av hindren som tar hänsyn till detta.

Många faktorer påverkar flickors möjlighet att gå i skolan. Det kan handla om hot om våld, brist på sanitet (som tillgång till toaletter, rent vatten och mens- och hygienartiklar) och information om SRHR, samt tvångsäktenskap och oönskade graviditeter. På sikt utgör detta också ett hinder för kvinnor att delta i arbetsmarknaden. Ojämnt fördelat omsorgs- och hushållsarbete begränsar kvinnors deltagande i den formella ekonomin. Trots att kvinnors och flickors obetalda arbete är en förutsättning för samhället och den formella ekonomin, så undervärderas och osynliggörs det.

Kvinnor och flickor dominerar i såväl den in-

formella ekonomin som i den småskaliga jordbruks- och matproduktionssektorn. Villkoren inom dessa sektorer är avgörande för deras ekonomiska egenmakt. Allmänna sociala trygghetssystem, med barnbidrag, pensioner, barnomsorg och hälsovård, inklusive SRHR, är viktigt för att främja jämställdhet och social rättvisa, men kvinnor och flickor har ofta sämre tillgång till dessa. Diskriminerande lagstiftning, regler och sociala normer påverkar kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter och egenmakt, som möjligheter att arbeta, äga och arva land och egendom oavsett civilstånd.

SVERIGES POLITIK

Kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt har länge varit ett prioriterat område för jämställdhetsarbetet inom svensk utvecklingspolitik oavsett regering. Utrikesministern sa i sitt inledningsanförande i den utrikespolitiska debatten 2024 att "ekonomisk egenmakt, inte minst möjligheten att genom egna ekonomiska resurser själv forma sitt liv, är viktigt för ett bredare politiskt deltagande. Kvinnors ekonomiska egenmakt är alltså viktig. Därför har regeringen också lagt fokus på detta."⁷⁹

Kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt återfinns också i strategin för hållbar ekonomisk utveckling, antagen av den förra regeringen, genom målet om "Stärkt ekonomisk egenmakt för kvinnor"⁸⁰. Detta mål beskrivs som viktigt även för strategins övriga mål.⁸¹ I regeringens regleringsbrev till Sida för 2024 kopplas åter till denna strategi. "Kvinnors och flickors frihet och egenmakt" nämns i regleringsbrevet som ett område där resultat ska redovisas av verksamheten.⁸² Strategin för hållbar social utveckling (beslutad av den förra regeringen) förlängdes i regleringsbrevet först till 31 mars och sedan 30 juni 2024. Strategin inbegriper frågor som i stor utsträckning relaterar till ekonomisk egenmakt.⁸³ Flera avtal med civilsamhällesorganisationer ses i skrivande stund över och det är därför ovisst hur arbetet kommer att se ut framöver.

Regeringens reformagenda för biståndet innehåller formuleringar om att stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt. Fokus ligger på

främjandet av kvinnors företagande, tillgång till marknader, mikrolån, utbildning och entreprenörskap i det lokala näringslivet samt kvinnors lika lagliga rätt till ägande-, arvs- och besittningsrätt. En annan prioritering är insatser som minskar det digitala gapet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Det obetalda hem- och omsorgsarbetet, som är en förutsättning för att det globala ekonomiska systemet överhuvudtaget fungerar, diskuteras inte alls, något som bidrar till att osynliggöra kvinnor och flickor. Det saknas även en intersektionell analys för att förstå och ta itu med hur olika grupper av kvinnor och flickor påverkas av strukturella ojämlikheter.⁸⁴

I regeringens nya strategi för mänskliga rättigheter och demokrati har jämställdhet, inklusive kvinnors och flickors egenmakt, slopats som ett prioriterat mål och ska inte längre systematiskt integreras i utvecklingssamarbetet inom strategin. Detta trots att strategin tar upp att det sker en regression av jämställdhet globalt.⁸⁵

Sverige har haft en ledande roll i koalitionen om ekonomisk jämställdhet inom FN:s arbete med *Generation Equality Forum* sedan 2020. Uppdraget som tidigare funnits till Sida om genomförande av det arbetet har tagits bort.⁸⁶

Det är positivt att regeringen tydligt har aviserat att kvinnors och flickors frihet och egenmakt är ett prioriterat strategiskt område i utvecklingspolitiken, liksom arbete för att motverka diskriminering, skadliga normer och sedvänjor. Det är också glädjande att regeringen vill gynna kvinnors möjlighet att arbeta och deras lagliga rätt att äga samt arva land och egendom.

Däremot saknas ett genomgående och holistiskt arbete med de strukturer som hindrar kvinnors och flickors fullständiga, jämlika och meningsfulla deltagande. Politiska prioriteringar speglas inte i biståndsanslagen eller i finansieringen genom Sida och andra relevanta myndigheter.

Inget nämns om ansvaret för det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet i någon av de ovan

genomgångna strategierna, inte heller i reformagendan för biståndet.

Tillfälliga strategier medför osäkerhet kring avtal, vilket skapar svårigheter att bibehålla en kontinuitet kring frågorna.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- verka för allmänna sociala trygghetssystem, inklusive föräldraledighet, barn- och äldreomsorg, pensioner och sjukförsäkring, med barnrätts-, livscykel- och jämställdhetsperspektiv.
- bidra till framtagandet av globala mål, genomförandestrategier och indikatorer samt verka för att finansiella resurser avsätts för att utmana normer och värderingar kring kvinnors och mäns ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- arbeta aktivt med åtgärder som bidrar till att reformera diskriminerande lagstiftning, inklusive traditionell och religiös familjerätt.
- främja jämställdhet på arbetsmarknad, arbetsplatser och i skolor och motverka våld och trakasserier i dessa miljöer genom att verka för alla kvinnors, flickors och hbtqi-personers produktiva sysselsättning, skäliga arbetsvillkor, tillgång till vatten och sanitet och lika ekonomiska rättigheter.